

Llingua y Teatro

Delles consideraciones so la nuesa hestoria teatral

JOSÉ BOLADO

Escribir, y falar, sol teatru asturianu ye —entavía— una enguedeyada xera, pos non siempre ta ni diu l'oxetu de referencia. Na atualidá, pal común la xente, teatru asturianu quier dicir teatru nuna llingua amestada y so unes situaciones y personaxes esterotipaos, de pretendíu calter popular. Un teatru, amás separtáu dafechu de les otres formes teatrales de prestixu y espresaes en llingua castellana.

EL PASÁU XUEGA A LA ESCONTRA

Una llarga tradición de teatru popular y populista ruralizador, en diversos xéneros y categoríes, dexare un posu, un gustu y unes carauterístiques que paecen ser ya intrínseques del teatru asturianu. Una práutica teatral —de la que la Compañía Asturiana pue ser bon exemplu— creare la mitoloxía: la vida autónoma, nes concencies, d'unos arquetipos, pretendidamente representativos d'unos formes de vida, más bien suaños d'ella, y d'un ámbitu: l'Asturies, arcádica o non, pero siempre aldeana, asosegada, eterna, asitiada so unos referenciales culturales fixos, lloñe de les esmoliciones y angusties de la modernidá.

Si faigo referencia a los textos dramáticos y a les acotaciones, consciente de lo ruín d'un análisis sol fechu teatral que nun tea afitáu «n'aición colos sos diversos códigos simultáneos»¹, en xeneral, abúltenme probes y allancaos nel costumismu. Paezme, que, nin tan siquiera na dómina de la industrialización d'Asturies, foron quienes pa salise de les llendes ruralistes. O drama popular de llabradores o drama señorial, sofítáu nunes pretendíes ñatures bucóliques a lo «Sinfonía Pastoral». Sólo delles aiciones surdíes de la problemática de la emigración algamen ciertu altor dramáticu, como asocede cola comedia de Pin de Pría: «A L'Habana»² o'l valir artísticu d'un Pachín de Melás llogra da-y un granible tastu lliterariu a dalgunes de les sos obres d'ambiente rural³.

Pue pensase que d'esta tradición teatral surda l'orixen d'una mentalidá y d'una actitú hacia'l teatru'n llingua asturiana que pudiéremos nomar diglósica. (Ye dicir, esa actitú espresiatible, —nel fondu— anque a vegaes nun seya de forma, afirma que teatru con fala asturiana nun pue ser otra cosa que risión, madreñes y montera picona). Pero, en realidá, l'orixen del curtiu cumal d'esti teatru hai que caltríalu na situación de la llingua asturiana.

Cuandu la llingua d'espresión y ferramienta cultural, folixera y teatral, ta nel foyeru la marxinación, cuandu'l pueblu que la fala ta separtáu'l poder dende cuantayá nun correspuende asperar d'ella más creaciones que les tradicionales populares. Les sos formes y asuntos tarán, en bona lóxica, relacionaos col grau d'identidá y la concencia que de sí mesmu tenga'l pueblu. De los sos distintos niveles culturales,

¹ Kowzan, T. «El signo en el teatro». «El Teatro y su crisis actual». Caracas,, Monte Avil Editores, 1969.

² «A L'Habana». José García Peláez. Pepín de Pría. El Oriente de Asturias, Llanes, 1986.

³ P. ex. «Na Quintana», cuadru escénicu asturianu. Ñaz con enfotu sirvir a la creación de «El Teatru Asturianu de la Natura». Fo premiada nel Concursu entamáu pol Club Náutico de Salinas y interpretada'l 21 d'Agostu de 1916.

enfotos o despreciu a la Comunidá Llingüística resultará un teatru más o menos dinu, na so espresión lliteraria, nel sen de los sos símbolos, etc.

Nun ye oxetu d'esta comunicación andar la hestoria de la nuesa llingua y cultura, pero paezme imprescindible faer dalguna referencia concreta qu'esplique'l procesu d'afondamientu na conciencia y actitú diglósica. Por exemplu, pue ser d'utilidá rexistrar el cambiu que va producise na mentalidá del pueblu asturianu na dómina de la industrialización. La escuela, los periódicos, el trabayu nes fábricas y nes mines camuden les formes de vida amás del escenariu de fasteres importantes del pueblu.

La llingua llariega del llabrador analfabetu va atopase cola llingua oficial —de prestixu— de la escuela, del empresariu, y de les formes culturales de la burguesía ciudadana. D'esi contautu llingüísticu-cultural, en términos sociollingüísticos, conflictu, y nestes circunstancies d'inferioridá pa la población llabradora, nun pue surdir más que'l *Complexu d'inferioridá* hacia la llingua llariega y hacia l'universu que simboliza.

El complexu d'inferioridá llingüística —y tamién social— crea comu sustitutivos, comu autodefenses nel tarrén íntimu, familiar y local, semeyes, idealizaciones, metáforas qu'enguapezan la propia realidá. Faise una afuxida asitiando la llingua de so nel tarrén de la sensibilidá amorosiega, de la señardá d'un pueblu asosegáu, de fontes y xanes... Pero l'afuxida mítica necesita tamién del xueu, la folixa, de lo participativu social y ehí asitiase'l teatru y nél la conciencia que'l pueblu tien de sí mesmu. Y tal paez que'l complexu d'inferioridá atúa enforma, viendo los personaxes que recrea, los enfotos qu'asoleya ensin trespasar la cotidianidá más ramplona del llabor y la pitanza.

Naquelles condiciones, la llingua fuera l'aldea perdía xaciu inteletoal, na ciudá había que guardala

o correxila, inxertala na llingua que falaba la xente cultu y principal. Cuántos exemplos d'imitación del castellán mos ofrez el teatru, cuántos tracamundios, xuegos de pallabres, dobles sentíos, etc., y siempre l'aldeanu babayu y oxetu de risión.

Mentantu, el teatru d'espresión asturiana, sofítáu lóxicamente polos astur falantes, caltiénese nes llendes d'un mundu imaxinariu que correspuende a la semeya que'l pueblu asturianu fai de so. Y esi mundu ye xeneralmente l'aldea, un universu onde nun camuda ná, onde too tien xaciu, los valires enllacien col sentir de la ñatura, el raigañu, la hestoria, la ma, el caráuter d'asturianu. Esi foi l'ámbitu escénicu d'aquel teatru asturianu, y tal paecía que nunca enxamás pudiera haber otru, y lo mesmo asocedía cola llingua, nun podía salise de les llendes del pueblu. (Anque hebo dellos asuntos de calter mineru, marineru... lo sinificativo sigue siendo lo rural).

Elementu representativu de la mentalidá de pueblu, diglósica, son les *acotaciones* de los testos dramáticos, escritos en castellán. Pachín de Melás, por nomar un casu, encadarma los sos drames n'asturianu'n notes, entamos y acotaciones en llingua castellana. Un exemplu:

VEYURES. Acto Único. La escena representa una cocina antigua de aldea. A la derecha el llar con todos sus accesorios. Puerta al Foro, que será la única de entrada... ESCENA ÚNICA... Reparto. Personajes...

Pin. (Solo, revolviendo papeles, sentado a la mesa. Coge uno y se queda ensimismado leyendo)...

Esti fechu demuestra que'l autor nun s'ensama naquel universu onde se fala l'asturianu. Comu home de cultura, qu'escribe, pertenez al mundu la ciudá, onde s'escriben castellanu y eso ye lo que fai pa comunicase colos directores, actores, actrices...

etc... Hai de fechu una separtación, en dos planos, unu: el grupu teatral, l'autor...; otru: la realidá escénica. Caún de los planos espresase nuna llingua distinta. Caún de los planos tien distinta realidá. El primeru representa la llingua de prestixu, de comunicación cultural y artística; el segundu, el suañu temporal d'aquel probe y al mesmu tiempu queríu requexu de los pas.

La moda'l costumismu, el folklorismu, la propia vixencia la fala popular van permitir el caltenimientu d'esti teatru, pero dientru d'unos márxenes, los de la llingua de cultura que pieslla o abre lo escrito n'asturianu. De la mesma forma esa llingua pierde protagonismu al baxar el telón.

Asina allendáu, a un espetáculu d'esa mena nun se-y podía pidir más que risa y un poco tenrura. Lo mesmo qu'a cualquiera de les formes teatrales de tradición teatral consideraes «ínfimes» na terminoloxía de J. Huerta Calvo⁴. Muncha risión y una llárima qu'asoleyara'l sentimientu y añadura la compasión hacia aquellos personaxes probes, inxenuos, babayos, ensin más enfotos que les sos llariegues esmoliciones. Los textos muéstrennos toa una riestra diálogos y anotaciones pa l'aición d'unos personaxes, en realidá máscares, pol so valir arquetípicu: l'aldeanu vieyu y cachazudu, el mozu llistu, l'aldeanu desconfiáu y babayu, la moza inxenua, la muyer gayaspera y puercona... Podemos dicir que, con más o menos altor, personaxes d'esti tipu atopámoslos nos entremeses y sainetes castellanos, pero l'orixinal del casu asturianu ye qu'estos personaxes son los únicos que fecieron el teatru asturianu. A diferencia de la llingua castellana, l'asturianu nun tuvo otros xéneros teatrales de más altor artísticu, faltáron-y autores y tornes de prestixu.

Vemos, pues, la pertinencia d'esti teatru de mena

⁴ «Pervivencia del género ínfimo en el teatro español del siglo XX». Primer Acto, 187 pp. 122, 127.

popular a la llingua asturiana o bable y tamién la pertinencia del castellanu a otru teatru con pretnsiones artístiques o educatives. Abúltame, amás, qu'esta situación venía dándose dende munchu tiempu atrás. Jesús Menéndez Peláez nel so llibru «Teatro Escolar en la Asturias del siglo XVIII» asoleya un testu de teatru escolar de la dómina de la Ilustración, escritu'n castellanu, y nel que s'inxerta un diálogu n'asturianu, interpretáu por un neñu vistíu d'aldeanu⁵. La «fala provincial» asomábase al mundu educáu pa da-y representación a una población llariega y mayoritaria pero susidiaria, separtada da fechu la cultura, la enseñanza... y comu pasaría llueu ye'l so símbolu rústicu, inorante y probetayu.

Pa dir finando la tema'l pasáu y asitiádomos de nueu na dómina de la industrialización y los siguientes años, habría polo menos que nomar el fechu singular de la falta enfotos de la burguesía na llingua llariega, paez que nun necesitó de la pallabra popular nin de les sos metáfores pa faer cultura. La esplicación sería mui llarga y nun vien a cuentu, lo que ta claro ye que la so educación y cultura venía de la Corte. Lo asturiano nun yera más que'l paisaxe, los vezos más colloristes y una llingua dialetal qu'a vegaes asomábase a la lliteratura por mor de faer verosímil el realismu «rexonalista».

La burguesía diba dexar, salvu conocíes esceiciones, que la llingua tradicional asturiana y con ella'l teatru, lliteratura, etc., viviere nel so ñatural ghetu.

Los caberos aliendos de la fala asturiana nel teatru, y con puxu entavía, represéntalos perbién la Compañía de Rosario Trabanco. Nun fai muchos años enllenaba les places y teatros. Foron los caberos d'un teatru con algame popular. Nos sesenta la mena'l teatru popular perdió espetadores, continuidá y influencia. Les circunstancies qu'influyeren nello son variaes. Unes, intrínseques al propiu teatru, ca

⁵ Op. cit. Editorial G. H. Xixón, 1986. Pp. 21, 22.

vegada más lloñe d'un pueblu, poco a poco home y muyer d'asfaltu, seiscientos, fútbol y sobre too T.V. Pero, un pueblu tamién con valires más modernos que los sofitaos por aquél teatru; otros, surdiés del poder d'atracción de los nueos medios de comunicación y espetáculu qu'arrequexaron, en gran midía, toles tradiciones teatrales europees. Fasta les de más puxu y prestixu⁶. Una nuea conceción del ociu fo convirtiendo l'espetáculu teatral nun festexu socialmente perminoritariu y nun sabemos cómo finará.

L'ENFOTU D'UN PRESENTE

Güei, siendo sabedores de les condiciones del teatru'n xeneral y la problemática del teatru asturianu, en particular, faise necesario pensar enforma sol camín, sol caráuter d'un teatru'n llingua asturiana nun universu de guerres galáctiques, robots, audiovisuales de toa frasca y n'otru tarrén, d'imperios llingüísticos y culturales... Anque'l pueblu asturianu nun s'escaeza de les sos tradiciones, nun hai dulda que güei les sos esmoliciones y suaños poco tienen que ver colos enguedeyos de «Quicón» o de «Gorín». Si'l posu d'aquel teatru popular fai concencia, ésta comu ya dixéramos ye diglósica, razones entós a sopelexar con abondu cudiáu a la hora decidise. Nun me paez aconsejable tratar d'enllazar col teatru tradicional asturianu. El resultáu podire ser un teatru vieyu, de toa irrelevancia artística y social. Nin les fabulaciones, nin los escenarios, nin la «Gellstat» llograríen interesar a un públicu atual.

Ensin embargu, pue tener daqué interés la esperimentación so les vieyes formes de teatru popular,

⁶ A pesar de todos los aspectos positivos que presenta el teatro en la Gran Bretaña, actualmente, según un estudiu que ofrece el Consejo de las Artes, el 90 % de la población está vuelta de espaldas a cualquier tipo de manifestación teatral, y lo que es más grave, menos de la mitad de los niños y jóvenes en edad escolar ven una función teatral al año». Rafael Pérez Sierra. «La ayuda estatal en Europa». B. I. Teatro en España». Diciembre, 1981.

de fonau calter mitolóxicu: danzes, guirrios... Trataríase de recoyer la bayura iconográfica que podría da-y una impronta popular nacional a un teatru de güei. Esperimentaciones nesti sen hai abondes dende los años sesenta n'Italia, Francia, etc.⁷, y ente otros aspectos foron algamando un universalismu nel valir simbólicu de les dramatizaciones. De toes maneres esti asuntu queda pa la xente de teatru, pos tengo d'afitame más na pallabra, na realidá oxetiva que se representa a través del llinguaxe. Dende esta perspeutiva, la llingua que s'emplegaba nel teatru popular del que venimos falando llevaba apareyaes unes conceciones de la vida, que'n resume podríamos axetivar comu restos del universu feudal: autoritarismu, machismu, mieu a lo nueo, etc. Fo asina fasta'l puntu de qu'homes y muyeres progresistes identificaben, ensin más análisis, l'asturianu —la fala— col sistema de valores que comunicaba. Por ello, murniu favor el que podría dar un teatru de referencies tales. Dende la fastera sociollingüística, aquel teatru no que tien de comunicación y creación de semeyes ideolóxicas, amás de xueu, fiesta, etc., na atualidá sería irrecuperable'n términos xenerales.

Si mos asitiamos na xera la dinificación de la llingua asturiana, col enfotu —y el llabor— na so oficialización, abúltame imprescindible'l llogru d'altos nel teatru, la lliteratura, etc. Nesti sen, el pasáu xuega a la escontra.

El procesu dinificación de la llingua asturiana desendolcáu dende los años setenta, el so mayor puxu social —anque minoritariu— nes ciudades y ente la xente de cultura crea les condiciones mínimes pa que seya llingua de cultura. L'esporeye lliterariu pue servir d'exemplu. Los entamos teatrales paecen seguir esi camín. Pero'l teatru tien entovía torgues abondo. Los prexucios llingüísticos siguen en gran

⁷ V. Françoise Komilsky. «El teatro campesino». Travail Théâtral, VII. París. Pp. 57, 70.

midía vixentes. El posu del mal gustu⁸ dexáu pol teatru anterior va tardar n'escaecese... Será dempués d'un llargu llabor escénicu.

Agora, na curtia realidá la nuesa lliteratura dramática hai dellos testos⁹ qu'anuncien nues posibilidaes escéniques, si daquién arrecostina col llabor de poneles n'escena.

Un fechu teatral en llingua asturiana, güei, ye «La Confesión» de Bernardo Santareno. A ella-y empobino la mio atención.

El testu foi tornáu y adaptáu del portugués por Carlos Rubiera y el Grupu Teatru «Telón de Fondu» púnxolu n'escena y estrenólu la nuechi del 12 de mayu nel Teatru Xovellanos de Xixón.

El nomatu, «La Confesión», fai referencia por sí mesmu al mundu escénicu que propón. Xuega comu un doble símbolu: el del poder míticu de lo sagrao na concencia social d'un pueblu y el de la catarsis individual cola suprema armonía (de fechu un actu de desnudamientu y lliberación presonal col confesor). La Confesión busca ser, a la vegada, representación d'una realidá íntima y d'una realidá social que va inxiriéndose nel movimientu y tiempu escénicu.

El drama paez concebíu, no fondero, comu intentu d'atrapar —a través de los sinos— el fuxible universu de la concencia, colos sos pantasmes, mitos, etc., y la so proyeición na práctica humana. Les categoríes home/muyer y los sos condicionamientos ideolóxicos nun llau, n'otru la esistencia llibre del deseu.

La cadarma escénica, tres aiciones, sofítase so ún

⁸ Oliva Blanco Corujo. «El mal gustu comu norma na poesía folclórica asturiana d'a primeros de sieglu». Lletres Asturianas, pp. 20, 27.

⁹ X. X. Sánchez Vicente, Nel Amaro, C. Adolfo... tan enfrascaos nel llabor dramáticu.

exe: el personaxe'l cura y un escenariu, que magar los cambios, permanez fixu nel so valir simbólicu: l'interior d'una ilesia católica. El cura, comu poderosu pantocrátor domina siempre y hacia él, ún a ún, empobínense, enxamás mecíos, los otros personaxes. De lo que grana una construcción tridimensional de narraciones escéniques autónomes, de fasteres dramátiques separtaes pero complementaries nel so valir simbólicu: la concencia social.

El cura, nes sos pallabres, correspuende semánticamente al tópicu d'home conservador d'ilesia, escontra les pallabres de:

La muyer de pueblu:

—«El mio paisanu nun quier trabayar...»

—«Nun fai ná, señor Cura: cuando tien trabayu, déxalu voláu... rampúñame toles perres que pue, nun quier saber ná de los fíos, enfilase y zúrrame...»

—«Anda con otres muyeres».

—«El nun me respeta. L'añu pasáu apegóme una gafez...»

—«(Con rixu). Pero él ye un vaina».

—«Nun quiero siguir viviendo comu lo fici hasta güei. Nun ye xusto».

—«Pero téngo-y ascu, cuando toi con él... na cama».

—«(Ablayada): ¡yo nun lu quiero».

Los mensaxes van del arrodriu: la situación xenérica de muyer probe con maríu ensin trabayar, pasu ente pasu, al coral del asuntu: la propia concencia, el so propiu cuerpu y la so tráxica soledá. D'esta gradación dramática, sofitada polos sinos llingüísticos: diálogos, acentos, entonación y polos non llingüísticos, na representación el xestu doliosu y desesperáu pero ensin aspavientu de l'actriz Rosabel Berrocal, surdiere una semeya tráxica de fonda sinificación hestórica, tan contemporánea comu ye entavía la opresión femenina.

Qu'esti personaxe, qu'esti símbolu tea, güei, representándose nos escenarios asturianos pue ser la meyor forma de finir o d'acorrifar dafechu esa otra semeya que tanto fizo por crear el teatru y la lliteratura asturiana, la de la muyer de pueblu, fata, tonta y zarrapastrosa.

Creaciones d'esta mena quieren dicir dende una perspectiva llingüística que l'asturianu —comu cualquiera llingua— tien rexistros semánticos, niveles léxicos, lliterarios y dramáticos, afayaizos a los mensaxes ideolóxicos que represente o comuniquen. Aníciase, asina, nel teatru'n llingua asturiana la simbolización de mundos separtaos, de valires contrarios y fasta engriescaos. Aníciase, al fin, la representación de la complexidá social y mítica nun teatru lloñe del autodespreciu. Lloñe queda l'aición d'aquelles muyeres y homes que faen rir cola so propia marxinaición y inorancia, d'un xueu ensin más responsables que la ñatura o un sentíu astratu del progresu. La llingua yera entós ferramienta d'espresión y tamién de formación de los estereotipos, por ello, la so consideranza en delles fasteres de la sociedá, de llingua especialmente xuncia a los modos machistes. Asuntu, polo demás curiosu, pos ye sabíu la cadarma «modélica» del castellán nesti tema¹⁰ y pue dicise de cualquiera, si la sociedá que la emplega nun foi a caltriar y camudar funciones tan vieyes comu les surdiés de la ideoloxía patriarcal.

Cuandu cambien los usos, les relaciones, les actitudes, los sinos llingüísticos, les pallabres descodifíquense y escaecen la so vieya función. Esti procesu entámalu, agora, el teatru n'asturianu. Socialmente, el públicu necesitará avezase a representaciones de muyeres de pueblu, comu les de «La Confesión», pa nun rise namás oíles falar. Ye tráxico pensar cuantes vegaes la pallabra asturiana, sólo por selo, en-

¹⁰ V. Álvaro García Meseguer. «Lenguaje y discriminación sexual». Edicusa. Madrid, 1977.

llenaba'l teatru rises... Dalgún atisbu d'ello tuvi ocasión presencialu nel entamu La Confesión. Primeres pallabres, delles rises que... dempués foron desapaiciendo. La pallabra asturiana taba inxertándose nel ámbitu lo serio, folixero o non, pero representando los símbolos d'una cotidianidá complexa, abierta, y peligrosamente averada a les entruques de la concencia.

Nun sen asemeyáu dirán empobinándose los sinos llingüísticos del travestí, *segundu personaxe*:

—«Pero, yo soi un home...»

—«Pero, yo de verdá, soi muyer»

—«Soy y nun soi. Porque yo dende siempre sentíme más muyer qu'home pero claro oficialmente soi un home».

—«Por respetu... vengo vistía de muyer. Pol munchu respetu que-y tengo al Sacramentu de la confesión».

Preséntamos l'autor, un personaxe colos vistíos y modos tópicos del «travestí». Nel desendolque de l'aición dirán rellumando les sos carauterístiques sociales —comu travestí— y íntimes, comu ser humanu. El cura dirá averándose, seliquino, a la concencia social dominante nesti tarrén, ye dicir a la categorización sesista de la humanidá. El confesor travístese, ye un iconu de la sociedá, y non d'una relixón concreta. Delantre d'él los mensaxes del travestí na so esperpéntica desnudez planteguen otru aspeutu del drama: la miseria sesual. Va asoleyándose nel escenariu la falta pallabres pa desinar lo qu'esiste pero nun ta clasificao. «Soy» y «nun soy»... La falta sustantivos, la falta axetivos tapecen la realidá del deséu, la realidá de Françoise: home/muyer. Un mostruo, dende la perspectiva'l cura, y, ye lóxico, na separtación semántica: home/muyer, nun hai llugar pa otres posibilidaes humanes. El so interés escénicu paez tamién grande na midía que s'enllaza con un asuntu cultural ensin resolver...

L'aición del travestí tien ya dalguna tradición escénica, nos teatros americanos y europeos, pero nun creo que seya tema desfasáu. Al fin y al cabu, comu dicía Foucault:

«La Confesión, l'esamen de conciencia, la porfía constante nos secretos y la importancia de la carne nun foron sólo un mediu de torgar el sesu o arrequexalu fasta lo más fondo la conciencia, un mou d'asitiar la sesualidá nel coral mesmu de la existencia y xuncir la salvación al dominiu de los sos escuros movimientos.

Nes sociedaes cristianes, el sesu foi oxetu d'esamen, de vixilancia, de confesión, de transformación en discursu»¹¹.

Camiento que del diálogu del travestí lo menos que podemos dicir, dexando de llau los aspeutos más esternos, quiciabis un poco estereotipaos los vistíos, maquillaxe y dalgún qu'otru xestu daqué desaxeráu, adiéntrase nel pensamientu franciendo esquemes y asoliviando seguridaes.

¹¹ «Sexo, Poder y Verdad». Materiales. Barcelona, 78, pp. 240.

Ensin denguna dubia, «La Confesión», amás d'otres lletures más temporales y locales: guiños so circunstancies dolioses o de risión n'Asturies, supón un desafíu a los convencionalismos y nun doble sen:

1.º—Porque l'universu dramáticu que desendolca, ye un zurriagazu a les concencies, perfeutamente algamáu nel final de la obra con Dña. Felipa, la otra semeya femenina, la muyer convencional que pieslla n'armonía col cura un círculu o una metáfora: La Confesión.

2.º—Porque l'emplegu del asturianu, una llingua negativamente prexuciada, comu fala d'un teatru dinu, atual y empareyáu a cualisquier espetáculu de les sos caraterístiques, significa un reblagu nel llogru la dinificación de la llingua llariega.

Tal paez que teatru asturianu y chabacanería dexó de ser sinónimu, agora na llingua asturiana hai daqué no que sofitase, un entamu qu'ha siguise n'otres esperiencias y con distintos públicos.

